

Йамдэ лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН органжэ
1937 ий, 26 фэвраль
№ 11 (447)

ТЭ КУЗЭ ШОНЭДА?

Шукэртэ огыл, фэвраль тылзыштэ „ПИОНЕРСКАЯ ПРАВДА“ газэт „А вы какого мнения? *) манын йодышым шындыш. Тыштэ вэс тунэмшын тэтрадь гыч возэн налын (пэрэписатлэн) „отличнэ“ отмэткым налаш толашышэ-влак нэргэн ойлалтэш.

Йэнгын тэтрадь гыч нимом шинчыдэ пэрэписатлышэ мэмнан Шэкльанур пэлэ кыдалаш школыштат (Йошкар-Ола район) уло. Мутлан, 5-шэ „А“ классым налына. Ик кана руш йылмэ урокышто, мöнгыш пумо пашам тэргымэ годым, тыгай койыш лийэ:

— Бабина Ана, — туныктышо маньэ, — мöнгыш пумо пашам ыштэнат?

Ыштэнам, — шÿлыкын пэлэштыш Ана.

— Доска дэк тол... Возо.

А пумо паша тыгай ыльэ: ойышто лÿм мутым йымачшэ удыралын могай вашталтышыштэ шогымыжым палэмдаш. Бабина Ана доскаш возымэкыжэ, кайымэ матэриалым чын шинчымыжым ончыктэн ыш кэрт. Молан маныда гын, — тудо урокла йамдылалтдэ школыш эрэак толын да вэс йэнг дэч пэрэписатлэн.

Молан умлыдымыжым, йэнгын тэтрадь гыч пэрэписатлымыжым туныктышо ыш палэ. Тыгэ Бабина ышкэнжымат, туныктышымат ондалыш.

Тыгайак шот 6-шо классыштэ матэматик урокышто ыльэ. Соловйов рэшитлымэ задачэ-влакым йэнгын гыч пэрэписатлэн ыльат, доскаштэ кузэ отвэт лэкмым доказатлэн ыш кэрт.

Тидэ вэлэ огыл, адак вэс уда койышат уло. Ик тунэмшэ мом ок палэ гын, тудын отвэчаймэ жапыштыжэ вэс йолташыжэ тэтрадь гыч ончэн йышт каласкален шинча. 5-шэ „А“ классыштэ Бородавкин, 6-шэ классыштэ Ильинский, Патрушэв, Иванов тыгэ каласкалаш йöратат. Тидэ отвэт пушо йолташлан нигунар ок полшо, тудым ангыртара вэлэ.

Мэмнан йужо йолташна-влак „тыгай койыш пэш уда“ маныт. Моло пионьэр, тунэмшэ-влак тэ кузэ маныда?

Йандарий Йыван.

Йошкар-Ола район.
Шэкльанур пэлэ кыдалаш школ.

*) „Тэ кузэ шонэда?“

* * *

Тыгайак факт Мэдвэдьэво пэлэ кыдалаш школыштат йатыр уло. 5-шэ „Б“ классыштэ Симонов, Полканов, Бухатина, Бэлов урокышто йолташыштлан йышт каласкалаш йöратат. Бабин В. Мэдвэдев да Бабин М. контрольно аль мöнгыш пуымо пашам йолташышт дэч возэн налыт, а Симонова, Иньагина да Симоввшо шкэ тэтрадьыштым возэ налаш пуат.

К. Синай.

Нормым пуэныт

Буймо пэлэ кыдалаш школышто (Пошкырт рэспублик) 35 тунэмшэ БГТО значоклан нормым пуаш тÿнгальыч. Нунын кокла гыч 4 тунэмшыжэ кызыт чыла нормым пуэныт. Нормо пуымаштэ ÿдыр-влакат улыт.

Токмурзин В.

Тэлэ спорт дэнэ нормым пуэна

Марий-сола кыдалаш школ (Шэрнур район) тэний 24 пар йэчым нальэ. Рвэзэ-влак кызыт йэчэ дэнэ нормым пуаш тÿнгальыч. Пэрвой тангасымаш 14—15 фэвральыштэ эртаралтэ. Тышкэ 32 тунэмшэ ушнныш. Нунын кокла гыч 3 километрым Кропотов А. 16 минутат 38 сэкундышто, Шабаков 16 минутат 27 сэк. коштыч. Моло-влакат сай жапым ончыктышт. А ÿдыр-влакын 3 километрым коштмаштэ тыгай рэзультат лийэ: В Козлован 19 минутат 50 сэкунд, В. Танайэван 22 мин. Е. Танайэван 22 мин. 30 сэк., Шишигинан 23 мин. 20 сэк.,

Нинэ тунэмшэ-влак нормым сайын тэмымыштлан, школ дирэкций нуным пöлэклыш. Тидын дэч вара школ кöргыштö 4 командэ угычын ыштымэ. Кызыт кажнэ кэчывал жапыштэ урок дэч варат йэчэ дэн коштмашым эртарэн шогат.

В. Шабалин.

* * *

Кой-сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ дэн пионьэр-влак кокла гыч (Шэрнур район) БГТО значоклан нормым чылажэ ныл йэнг пуышт. Нунын рэзультатышт тыгай: Азманов Элэксэй (7-шэ класс) 3 километрым 17 минутышто, Мильутин Миклай (3 шэ класс) 19 минутат 16 сэкундышто, Пирогов Ник. (7-шэ класс) 18 минутышто да Вэткин (7-шэ класс) 19 минутышто йэчэ дэн коштыныт. Тидын дэч посна противогаз дэнат 16 йэнг нормым пуыш.

Коновалов А.

Мэ йэчан лийна

Мэмнан, Марий-Пильамарий пэлэ кыдалаш школ (Косолап район) дирэктор, школлан 10 мужыр йэчым налын пуыш. Мэ тидлан пэш куанышна. Ындэ мэат йара жап, каныш кэчэ годым йэчэ дэн мунчалташ тÿнгалына.

Изэргина В.

Мэмнан кружокын пашажэ

Тунэммэ ий тÿнгалмэ жапыштак мэ литэратур кружокым почна. Тышкэ шуко пионьэр, моло тунэмшэ-влакат пэш йывыртэн пурышт.

Тачэ кэчэ мартэ кружок вий дэнэ калык кокла гыч 35 мурым, 10 йомакым, шкэ гыч сэрымэ кок ойлымашым чумырымо. Кружок члэн-влак кокла гыч почэламутат, пийэсат возымо улыт. Сылнэмутан кок журналым лукмо. Йанварь тылзэ дэн фэвраль тÿнгалтышыштэ Пушкин йубилэйлан пэш чот йамдылалтна. Н. Островскийын „Как закалялась сталь“ книгажым лудын лончылымо.

Таланцэв М.

Йошкар-Ола район, Цибикнур кыдалаш школ.

Йал озанлык выставкылан айста рÿжгэ йамдылалтына!

Тэний кэнгэжым Москошто Пушкин паркэш (тошто дэнэ Останкино) Пÿтынь Ушэм йал озанлык выставкэ почылтэш.

Тидэ выставкэ Сталин дэн Молотов йолташ-влак кÿштымö почэш ышталтэш. Выставкэ дэн кок чаплэ пайрэмым ваш лийына: ты ийыштэ мэмнан элна кугу Октьабрь рэвольуцын 20-шо ийдалыкшым да кокымшо вичийашлыкын тэммыжым палэмда.

Мланна, пионьэр дэн тунэмшэ-влакланат ты выставкыштэ почотан вэр ойыралтэш. Кажнэ павильонышто (чылажэ тудо 60) мэмнан шкэнан пусакна лийэш. Тыжакын пашаштына мо сай улым мыланна ончыкташ кÿлэш. Тидэ выставкыштэ самырык натуралист, йал озанлыкын опытникышт дэн тэхник шотышто изобрэтатэльствэ дэн пашам ыштышэ пионьэр-влак лийыт. Москошко шуко рвэзэ-влак шкэ пашаштым ончыкташ да тудын нэргэн ойлаш толыт.

Мэмнан самырык натуралист дэн опытник-влакна ындэ кугу да вийан улыт. Тидэ пытартыш ийлаштэ ындэ нуно йатыр опытым налыныт, ты выставкэш шукым ончыктэн кэртыт. Толшаш Пÿтынь Ушэмысэ йал озанлык выставкылан айста чыланат йамдылалтына!

Пионьэр клуб почылто

Пионьэр клубым ышташна „Чодра марий“ колхоз кугу пöртым пуыш. Пöрт кöргым сылнэштарышна. Мэ тыштэ урок дэч вара йара жапнам эртараш тÿнгалына. Вашкэ биллиардым, шашкым, шахматым налыт. Тÿрлö газэтна, журнална уло. Ты клубэшак тÿрлö сылнэ касым, пионьэр сборым эртараш тÿнгалынна.

Йэгошин Вальа.

Шэкльанур ПКШ-штэ тунэмшэ (Йошкар-Ола район).

19

Тудын илышыжэ — мланна чаплэ примэр

Большэвикын чаплэ, куатлэ илышыжэ кўрылтӧ. Рэвольуцо рыцар—Сэрго Орджоникидзэн патыр шўмжӧкурымлан кырымыжым чарныш.

Тудым, Лэнин дэн Сталинын лишыл соратникшым, социалист промышлэнныстьын талэ вуйлатышыжым чыла эл, изижгэ, кугужгэ палат. Тудын лўмжӧ дэн мэмнан сай заводна, школна-влак да олана лўмдалтыт. Сэргон лўмжым кушкын шогышо большэвик-влакын отрäдшэ—тўжэм дэн пионьэр отрäд-влак нумалыт.

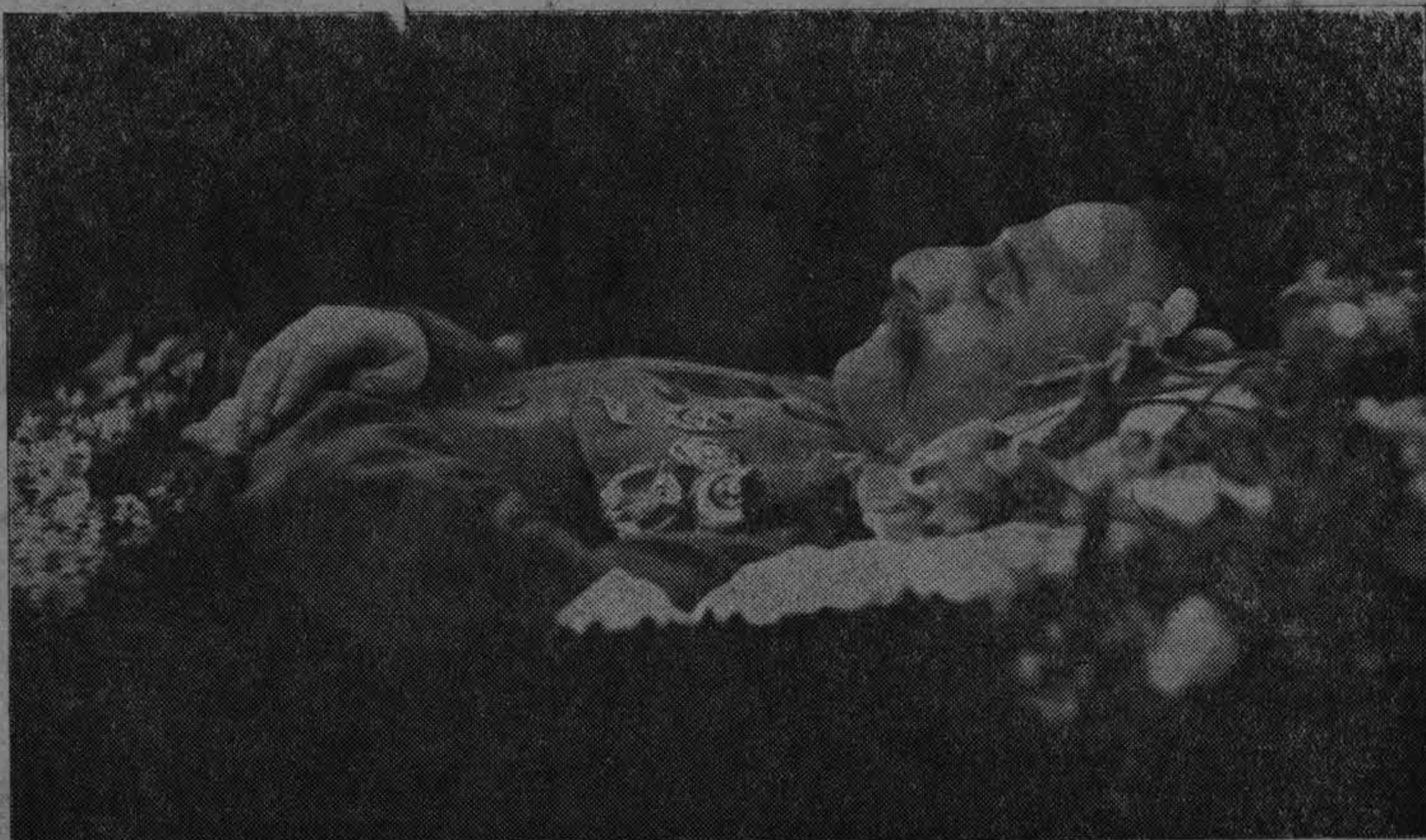
Шэмэр-влакым утарымаштэ большэвик партийын чаплын кучэдалмаштыжэ Сэргон лўмжӧ ойырлыдэ ушнэн шога. Лучко ийашыж годымак тудо партий радамыш ушнэн, тылэч вара тудо чумыр илышыжым партийлан, социализм вэрч кучэдалмашлан пуэн. Тудо шолып партий организацэ-влакым чумырэн, восстаньым ыштышэ-влаклан сар ўзгарым шупшыктылын, забастовко-влакым вуйлатэн, Закавказыштэ партийын большэвистскэ вийжым пэнгыдэмдаш Сталинлан полшэн.

А вара—рэвольуцо, граждан сарын фронтлажэ, закавказысэ шолып организацэ, адакат фронт. Чыла вэрэ, эн кугу пашаштэ Сэрго кучэдалын. Тудлан Лэнин дэн Сталин эн кугу кўлэш пашам ўшанэныт. Граждан сар пытымэкэ, Орджоникидзэ адакат бойэвой пашаштэ. Тудо РКИ-ын Рўдӧ Контроль Комисшым вуйлата. Партийым Лэнин корно гыч шўкалын, партийын шўмжым—Сталиным пушташ шонышо троцкист,зиновйэвэц-влак ваштарэш чот крэдалэш. Тудын пэнгыдын пэрмыжэ большэвизмын тушманжэ-влакым кырэн шалата.

Партийын социалист строитэльствым пэш куатлын ышташ тўҥалмыжэ годым, тыштат, нэлэ промышлэнныстьым вуйлатымаштэ Орджоникидзэ кугу сэҥымашым ыштэн шуктэн. Вот кызыт, тыгай кугу сэҥымашым ыштымэкэ, вучыдымо колымаш мэмнан партий радам гыч тудым шупшын нальэ. Кугу Сэргон тул гай шўмжӧ йӧрыш.

Тугэ гынат тудо,—рэвольуцын рыцаржэ, нигӧлан пўгыр таш лийдымэ большэвик—кугу Сталинын йолташыжэ, соратникшэ—Сэрго Орджоникидзэ ила! Мэмнан заводын, фабрикын, шахтын раш лўшкалтмэ йўкыштыжӧ тудо ила. Тудо большэвик партийын бойэцшэ-влакын вурс радамыштыжэ ила.

Тудо кушкын шогышо большэвик-влакын шўмыштыжӧ, ушыштыжо ила. Нуно Сэргон колоткаж воктэнэ Сэрго Орджоникидзэ гай пэнгыдэ, лўдтымӧ, нимо дэч чакнýдымэ, социализм вэрч кучэдалшэ большэвик лийаш мутым пуат.

Орджоникидзэ йолташ колоткаштэ.

ПЫТАРТЫШ КОРНО

Йошкар площадьыштэ

Йошкар площадьыштэ пашазэ, ўдрамаш пашазэ, йошкарармэйэц, служышо, совэт интэллигэнцын прэдставитэльжэ, рэспублик, край, областьын прэдставитэльжэ-влак погынэныт. Площадьыш чылажак пурэн шыҥэн кэртын огыл. Чаплэ большэвик дэнэ прощатлаш толшо тўжэмлэ калык траур митинг тўҥалмым Рэвольуцо площадьыштэ да йыгрэ улшо урэмлаштэ вучэн шога.

Траур шэствий историчэскэ музэй дэкэ мийэн шуэш. Пэлэдыш ора лонгаштэ шинчышэ урно чылаланат раш койэш. Тудым Сталин да тудын лишыл соратникшэ-влак шыман нумал кайат.

Мавзолэй. Тудын шола трибунышкыжо Сталин, Молотов, Каганович, Ворошилов, Калинин, Андрэйэв, Микойан, Чубарь, Косиор, Жданов, Пэтровский, Постышэв, Эйхэ, Йэжов, Хрущэв, Димитров, Акулов, Мэжлаук, Антипов, Шкирьатов, Йаковлэв, Рухимович, Бэрийа йолташ-влак кўзат.

Микрофон дэкэ Орджоникидзэ йолташым тойышо правитэльствэннэ комиссын вуйлатышыжэ Акулов йолташ мийа да кугу рэвольуционэр-большэвикын, Лэнин дэн Сталинын эн лишыл соратникштым—Орджоникидзэ йолташым ушэштарымэ траурно митингым почэш.

Лэктын ойлышо-влакын мутыштым погынышо калык шып колышт шогат. Ойлышо-влак Сэрго Орджоникидзэн чаплэ йэҥ улмыжым, тудын нойыдэ пашаланымыжым, чаплэ илышыжым, шкэнжын партийжылан, шочмо элжылан, Лэнинын-Сталинын пашажлан прэданнэ улмыжым сўрэтлэн ончыктат.

Завэньагин йолташ ойлымэк, митинг пэтырналтэш. Партий дэн правитэльствын вуйлатышышт мавзолэй трибуно гыч волат.

Тул гай шокшо рэвольуционэр-большэвикын ломыжшо дэнэ прощатлымэ пытартыш минут. Пытартыш кўчык корно...

Сталин йолташ да ВКП(б) Рўдӧ Комитэт Политбўрон да правитэльствын члэнышт урным Крэмль пырдыж дэкэ нумал кайат. Пырдыжыштэ, мондыдымо Кировын прахшэ воктэн, свэжа нишым ыштэн йамдылымэ.

„Интэрнационал" муро йўк орудий рашкалтымэ йўк дэнэ йӧрналтэш. 16 шагатат 40 минутышто урным пырдыжэш замуроватлат. Изи мрамор оҥаш раш гына возэн шындымэ.

Григорий Константинович
ОРДЖОНИКИДЗЭ

$18\frac{28}{X}86$ — $19\frac{18}{II}37$

Йошкар площадь гоч калык торжэствэннэ, шыдын, лыжган кайа. Калыкын чуривылшыжэ мавзолэй вэлыш савырнэн. Тушто, шкэнжын соратникшэ-влак коклаштэ, Сталин йолташ шога. Калык тудым шокшын саламла. Сталин, Молотов, Ворошилов, Каганович, Калинин йолташ-влак кидым кўш нӧлталын калыкым саламлат.

Тэлэ кас рўмбалга. Ош лумым прожэктор тул волгалтара. Пашазэ, служышо, учоный, льотчик, танкист да моло бойэц-влак пэнгыдын ошкылыт. Нуно чыланат Троцкийлан, Пäтаковлан да калыкын тулэч моло шакшэ тушманжылан шыдэшкэныт, нуным уло шыдылык дэнэ каргат. Тидэ шакшэ тушман-влакын прэдатэль, врэдитэль пашашт Сэргон ўмыржым туртыктыш.

Сэргон энэргийжэ дэнэ да вольаж дэнэ шочыктымо завод дэн фабриклаштэ ыштышэ пашазэ-влак ошкылыт. Мэмнан партийын Лэнин-Сталин Рўдӧ Комитэтшэ йыр, партий дэн калыкын онышт Сталин йолташ йыр эшэ чотырак чумыргышо, социализм вэрч, Лэнинын-Сталинын свäщэннэ пашашт вэрч чакныдэ кучэдалаш йамдэ улшо калык ошкылэш. Ты паша вэрч кугу пролэтар рэвольуционэр Григорий Константинович Орджоникидзэ йолташ уло илышыжым пуэн кучэдлын.

Йошкар площадь гоч 200 тўжэм нарэ йэҥ эртэн. (ТАСС).

2-шо могыр.

ИАНАР

Тошто Пўрö уэзд, Усо волость, кызытсэ Мишкан район, (Башкир Рэспублик) Пайтара йалысэ событий нэргэн возымо.
О. Й.

I

Бойэвой дружинэ
Пайтара гыч лэктын
Сэнгаш ошо-влакым
Урыш кудалэш.
Урыштыжо Грузов,[1]
Кугу мўшкыр Туров,[2]
Да гэнэрал Дутов
Нунын ваштарэш.
— Да к чорту, Дутов.
Тошкэна мэ нуным,
Кэрдэ орадэ пўсö!
Манэш атаман.
Атаман дружинын—
Йандар патыр лихий,[3]
Кидыштыжэ—кэрдэ,
Имньыж ош йолан...
Йанар кайа ончыч
Вўдэн дружиным,
Кайат нуно Урыш
Ошым пытараш.
Вашкэ шуыт Урыш,
Колтат кок развэдкым...
А развэдкым чэх-влак
Кучэн пытарат...
Ах, Ианар, тый, патыр,
Вучэн тый от шукто
Кўлэшлык увэрым
Кўлэш пагытлан;
Ала тынь шўмэтым
Шўта ошын пульо?
Ала пэрна кэрдэ
Рвэзэ кап-кыллан?..
Пэш пычкэмыш йўдым
Тымык чодраштэ
Шога дружинэ
Увэрым вучэн.
А умбалнэ „шырт-шорт"
шоктыш чодраштэ...
Пульэмот рашкалтыш,
Пульо йўр чўчэш.
Шаланыш дружинэ
Пычкэмыш чодрашкэ,
А почэшышт, чэхмыт
Пурат на „Урра!"
Ианар талэ патыр
Чымалтэ Пайтарышкэ,
А шэнгэлнэ—молышт...
Мландэ мўгыра...
— Кайна Кигбангашкэ!
Иа Пономаровкыш!
— Айыста Порышкö,[4]
Иа Пайтараш!
Чылан ик огайын
Кайат Пайтарашкэ,
Адак марий йалыш
Угыч вий погаш.

II

Йўд. Тымык. Умыр.
Мардэж огэш лўшкö.
Мала дружинэ
Тамлэ омо дэн.
Тачэ мо лийшашым
Шинча лачак шўдыр,
Адак тэвэ тылзэ
Сайнак волгалдэн.
Ардашэр Алксанын
Кöргö пöртэшыжэ
Погынэн кулак-шамыч
Шучкын кутырат.
Волостной старшинажэ—
Ильтуган Байгузин
Кушэч тудо лэктын
Тыгэ мўгыра:
— Мом нэраш Абышэв,
Алпайэв, Айбулатов,
Байрамгузин, Мрäдалин,[5]
Алэксандр Авдокат?
Дружинэ кашакым,
Пытаршаш шайтаным!
Тарванэныт нуно
Писын алакат.
Налза пычалдажым,
Патроным шуко,
Лўдтэгэзэ кўшкö,
Кэрдым нöлтыза!.."

Ошшо сэмын койын,
Шинчам йолтымантыш
Ильтуган Байгузин,
Шыдэ кугыза.
Кулак бандэ кайыш
Авыраш дружиным,
Капка дэнсэ оролым
Руал пöртыш пурат.
Кыньэлэ дружинэ
Тидым содор шижын,
Ильтуган кашакым
Шашкэ дэн руат.
Йал чытыралтэ,
Залп почэш залп...
Вуй почэш вуй
Мландэш камбозэш.
Тынар осал-шамыч
Кушэч погынэныт?..
Дружинэ шаланыш
Ужара тул вашэш.
— Кушто Йанар лихий!
— Кушто Эрвлатшэ—
Тудын патыр тангжэ?
Пычал прикладкэ
Шолдыргэ мура.
Пормо шамыч кармым
Йырак авыральыч.
Чэвэр Йанар ватым
Нуно чыждырат:
— Ончыкто марийэтым!
Кычал Йанарэтым!..
Тышакак вуйэтым
Мэ ойрэна!
— Пуштса мыйым, пуштса!
Мый ом шинчэ Ианарым...
Огэш ойло марийжым,
Ианар ватэ шортэш.
Пычал прикладкэ
Ианар ватыланжэ
Почэ-почэ пэрныш,
Йöрыкта пöртэш...
Шэм пöрт йымачын
Луктыт Эрвлатым,
Кылдат кэрэм дэнэ,
Рўэн шупшкэдат...
Вўр лозырашкэ
Возо тидэ йалжэ,
Тидэ сокыр йалжэ
Марий Пайтарат.
Ужара дэч ончыч
Толын чэх-шамыч
Кодшо дружиным
Йöршын пытарат.
Кöн вачэ луым,
Кудын öрдыж луым
Пычал приклад дэн
Шурэн пудыртат.
Рвэзэ дэн шонгым
Ойыркалдэгэзэ
Ышкэныштт тўшкашкэ
Ушат ик вэрэш
„Тэндан дэкэ огым!"
Маньэ ик рвэзэ,
Тунамак тун вуйжо
Ўлык камбозэш.

III.

А атаман лихий
Ианар, талэ патыр
Кукшу корэмла гыч
Пўрыш чымалтэш.
— Ну, алаша тый,
Мыйым утарэт дыр?
Ах, пэлашэм тый!—
Ойлэн кудалэш.
Вола корэмлашкэ,
Кўзэ аркалашкэ...
Тудын ушан имньэ
Лап лийын возэш.
Адак тарвана да
Кэлгын шўлалдалын
Пўрö ола корныш
Тура чымалтэш.
Ончэ, ваштарэшшэ
Иктаж лу имньэшкэ
Кугу тўтыра гайым
Пуракым нöлтат.
Нинэ Кигбанга гыч—
Вэс дружинэ,
Пайтарасэ-влак дэн
Ушнаш йорталдат.
— Эй, тангэм-шамыч!
Ида кайэ тушко
Вўран Пайтарашкэ...
Ианар малдалэш.
Вара Ианар иктым
Ойрэн эн гэройым
Пўрö Войэнкомыш
Иван Чэрнацэв дэк![1]
Ианар ойлалэш.

IV

Пайтараштэ чэх-влак
Шогат сутка нарэ,
Чэвэр Ианар ватым
Кылатыш суралат.
Да офицэр Туров[2]
Руштын тушко мийыш:
— Почса ты кылатым!
Тидэ Ианар ватэ,
Могай тудо пэнгыдэ!
Огэш ойло марийжым,
Да... малаш огэш воч!
Иўшö салтак-шамыч,
Кушто тэ коштыдажэ,
Ну, тый, Иваныч,
Кöгöным поч!
Офицэр чумальэ
Кылат омасажым,
Да лэктын возо
Тумо омаса.
Кэнэташтэ тўча йўк
Урэмым шэргылтыш:
„Ура!.. Сдавайтесь!..
Оружийым шуыза!"
Пўрö Войэнком гыч
Толын Йошкар гвардий!
Офицэр Туровлан
Ик чэх ойлалэш.
Пöртончыко кўзыш
Ианар наган дэнэ...
Кўшыл кылат омса гыч
Туров йöралтэш.
Сэнгэн чэх-влакым
Марий Пайтараштэ
Йошкар отрäдшэ
Урыш чымалтэш,
Урыш „Ура"! дэнэ
Пурыш отрäдшэ..,
Совэт пöрт ўмбалнэ
Знäмэ лойгалтэш!

ОСМИН ИЫВАН.

1936-37 ий.

[1]) Иван Сэргэйэвич Чэрнацэв 1918 ийыштэ Пўрö Войэнком ыльэ.

[2]) Туров Никита—Урысо купэц Туровын эргыжэ.

[1]) Грузэв—помэшык
[2]) Туров—купэч
[3]) Лихий—пэш талэ
[4]) чылажат йал лўм-влак
[5]) [illegible]

Оршанкэ учлунктыштэ тунэмшэ влак йэчэ дэнэ ГТО-лан нормым сдайат.

РЭДАКТОР ЙОЛТАШ!

9-шэ №-ан „Иамдэ лий" газэтэш мэмнан Помар пэлэ кыдалаш школ нэргэн „Иўштö кугызан" „Классыштэ пиж дэн шинчат" замэткыжэ чын. 6-шо „А" классыштэ ончыч мастэрской ыльэ. Класс ситыдымэ дэн 6-шо классым мастэрскойыш савырымэ. Тидэ класс моло класс дэч ончымаштэ кугу, садлан йўштö лийэш. Школжымат 1934 ийыштэ вэлэ ыштымэ. Сайын конопатлымат огыл, окса укэ.

Школ дирэктыр—А. Иэфимов.

Рэдакцэ дэч: Йэфимов йолташ. окса укэ маныш йоча-влакым йўштö классэш кылмыкташ иктат правам пуэн огыл. У тунэммэ ийлан йамдылалтмэ жапыштэ окса нэргэштэ кўлэш организацэ дэч пэнгыдын йодман ыльэ.

Тиддэч посна олтымо пуда илэ да школда ырэн ок шу ман, мэмнан дэкэ увэр пурэн.

Иванов тöрланаш мутым пуыш

7-шэ фэвральыштэ отрäд сборэшна дэткор Иванов Иыван нэргэн кутырышна.

Тўшка пионьэр-влак ончылан тудо тыгай мутым пуыш:

— „Тылэч умбакыжэ шкэ дисциплинэм сайэмдэм. Альэ мартэ мый кугу титакым ыштэнам. Ончыкыжо начар отмэткэм-влакым пытарэн, отличнэ да сайын тунэмаш тўналам".

Ивановын тидэ кумышо кана пумо пионьэр мутшо. Мэмнан йолташ лийнэжэ гын, шкэ пытартыш мутшылан пионьэр сэмынак оза лийэш дыр,—манын мэ вучэна.

Анисимов Андрий

Шэрнур район, Кой-Сола ПКШ.

Мыланна сэрат

Роно туныктышым колто

Мэмнан тидэ II—III чырыкыштэ физкультур дэнэ туныктышо уло ўмбачынак, физкультў урокым огыт ыштэ. Молан? Нигöат огэш шинчэ. Адак кызыт рисованьэ дэн туныктышат укэ. Тидэ прэдмэт дэнэ кунам туныктышо лийэш? Роно, тый тудым шинчэт дыр?

Токмэтов.

19 йэнг тунэммым кудалтэн

Мата-Родо кыдалаш школын тўналтыш 4 классыж гыч пэрвой пэлийыштэ 19 йэнг тунэмаш коштмым чарнэн.

Школ дирэктыр Смышльайэв йолташ, комсомол дэн пионьэр организацат, тидым шинчэн шогат, но нимогай мэрым огыт ыштэ.

Г. Б-в.

Иўшö туныктышо

Кэлмак-Сола тўналтыш школышто (Ронго район) II-шо классыштэ туныктышо Капканов Иыван кас йэда аракам лöкэн коштэш. Туныктымаштэ гын нимогай кумылжат укэ. Урокым сайын ок эртарэ.

Иванов Пэтр.

ЛУМЭШ КУШШО ПЭЛЭДЫШ

Кушкыл-влак кугу йӱштым огыт чытэ, тидым шкат шинчэда. Но тугэ гынат, лумэш пэлэдыш колтышо ик мыньар кушкыл-влакат улыт. Тыгайыш нэжылгэ кандэ альэ кӱрэн тӱсан сольданьэлла лӱман кушкыл пура. Тудо Альпийск курык тайылэш кушкэш. Шошо лишэмшаш вэлэш сольданьэлла вийан кушкаш тӱналэш. Альпийск курык тайылыштэ лум пэш эркын шула, сандэнэ тудо лум шулэн шумым вучыдэ, лум йымачын кэчышкэ лэкташ вашка. Тыгэ нуно шинчалан нэжылгэ да начар койшо вондышт дэн лум йымачын ӱмбакэ лэктыт. А нунын кушмашышт шкэ шокшыштым лукма гычак лийын шога. Мутлан ты кушкылын нэрэштмашыжэ ӱмбалнэ лум ик дьюймо дэч коч ок лий гын, пэлэдышын нэржэ вашкэ ӱмбакэ лэктэш. Тидын дэч вара лум ӱмбалнэ сольданьэллан пэш шуко пэлэдышан улшо нэжылгэ вондовлакым ужына. Но йужгунам сольданьэлла ӱмбалнэ лум пэш кӱжгӧ лийэш, тыгай годым тудын вондыжо лум ӱмбак нигузэат лэктын ок кэрт. Сандэнэ тудын лум ӱмбак лэкшаш жапшэ шуэш гынат, тудо лум йымаланак кодэш. Тунам вара лум йымаланак пэлэдышым колта. Тидэ тыгэ лийэш: сольданьэллан шкэнжын пэлэдышлык калтажым шарашлан йатыр шокшо ойыралтэш. Тыгэ шкэ йыржэ лум шулэн пыта да йанда калпак йымалнэ кушкыл кушмо гайак, эркын пэлэдэш. Сольданьэллан лум йымалан тыгэ кушмыжо кэчэш кушмо дэч нимо дэнат огэш ойыртэмалт.

Тэлым илышэ насэкомый-влак

Тэлэ йӱштӧ толмо дэн шуко насэкомый-влак мэмнан шинчаш огыт кэй, сандэнэ нуным тэлэ омыш логалыныт, маныт. Но нунын тидэ тэлэ омышт вашталт шога. Нуно помыжалтытат. Тидэ помыжалтмаш кажнэ ийгэчэ лывыртымэ годым лийэш. Тыгай годым чодраштэ кужу почым (таракан), эгрэмышым, адак моло тӱрлӧ насэкомый-влакымат лум йымач лэкмыштым ужына. Ты жапыштэ кэч кунамат нуно лумдымо вэрлаштэ нушкыт. А лумышто илышэ шулдырдымо ӱвыравлакшэ лум ӱмбалнак тӧрштылыт. Шулдыран тӧрштылшӧ ӱвра - влакшэ гын йужышто шолыт. Нуно помыжалтшэ насэкомый-влак шкэныштын малышэ йолташыштым виктат да монь. Тыгэ нунын тэлым модмашышт угыч йӱштӧ кэчэ лиймэшкэ шуйна. Йӱштӧ кэчэ толэш гын, нуно адак лыштэшла йымак, моко (рэгэнчэ) йымак, шудыш да мландыш шылыт.

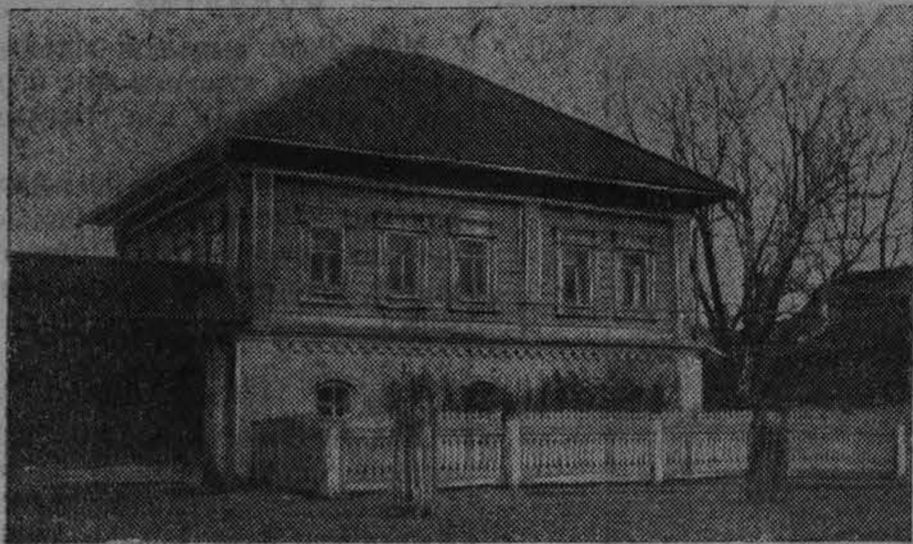
Чатлама йӱштӧ годым игым лукшо кайык-влак нэргэн

Иман пушэнган тайгаштэ (Сибирыштэ) да курыкан вэрысэ Крымыштэ—клэсты лӱман онгай кайык-влак илат. Нуно ӱлкыла кагыргэн шогышо пэш кугу нэран улыт. Тыгай нэран улмыштланак, кож дэн нулго нӱгыльмым пудыртэн, нунын нӧшмыштым кочкыт, туддэн тэмын илат.

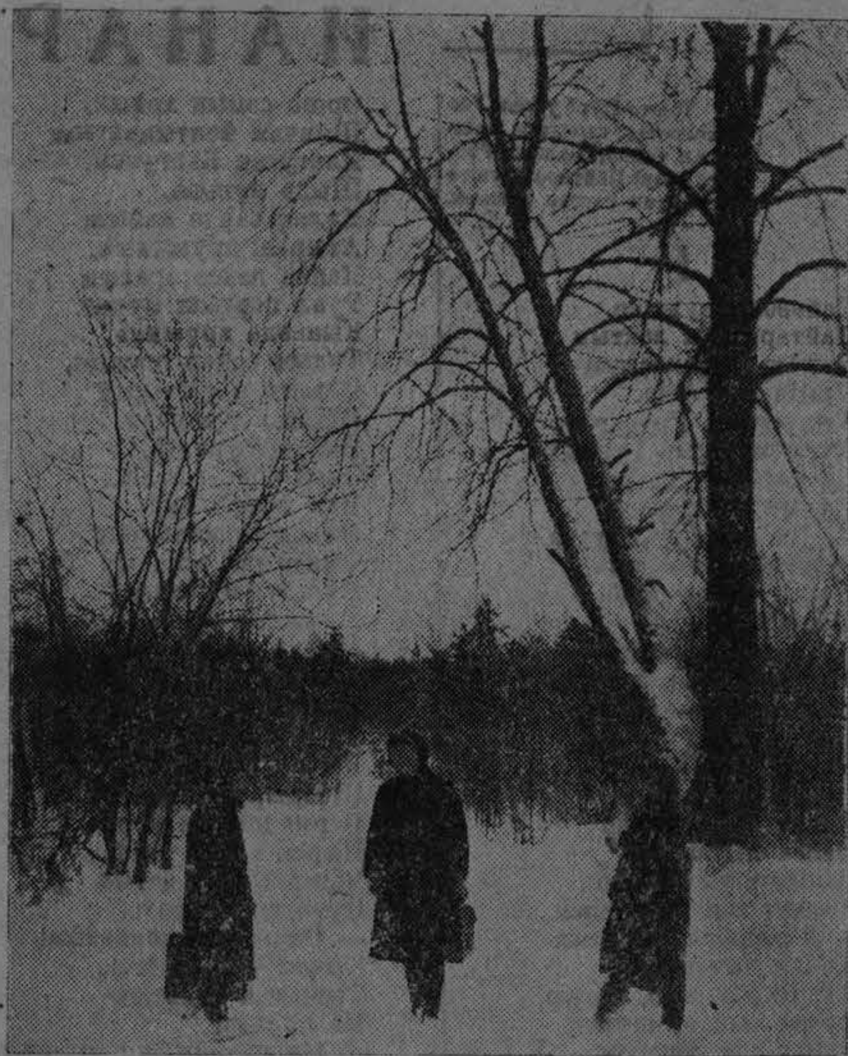
Нунын кочкаш кургышт сита гын, кэч могай ий жапыштат игым лукташ кэртыт, но путыракшым тэлым луктыт. Шукӧ йэмышан да пӱгыльман ий годым нинэ кайык-влак кок кана пукташ шинчыт. А эн чатлама йӱштӧ жапыштэ, йӱштӧ дэн пушэнгэ-влак шэлыштылтмэ да фэвраль йӱштӧ пургыж годым, нуно шкэныштын игышлытым пыжаш гыч луктыт. Тыгай годымжо чодраштэ илыш йӧршэш чарна, но клэст-влаклан нимат огыл, йӱштӧ ийан мардэж шӱшкымӧ почэш шкэ мурыштым вэлэ мурат. 30 градусан йӱштӧ жапыштат нуно игым луктыт.

Тыгай чатлама ийгэчэ шогымо годым тэвэ лэкшэ клэствлакын игышт огытат кылмэ, пыжашыштэ шинчымышт годым нунылан сай вэлэ чучаш

М. Гаврилов—биолог.
Киэв ола.

Савиново йалысэ сокыр влакым туныктымо школ.

Школ корнышто. (Фото—Чуршуковын)

МЛАННА СЭРАТ

Кугу-Шокшэм пэлэ кыдалаш школыштына (Шэрнур район) пионьэр отрад уло. Мэ, отрад сборнам сайын, онгайын да вэсэлан эртарэна. Кызыт отрад сборэшна троцкист - влакын шакшэ пашашт нэргэн лончылышна.

Фонарьов Миклай.

Мый тунэмшэ-влак коклаштэ 39 экзэмпльар „Иамдэ лий“-ым 6 экз. „Лэнин ой“-ым, чылажэ 46 экзэмпльар газэтым шарышым. Шкэ почэшэм Арын образцово школышто тунэмшэ Ильуткин Арпикым ужам.

Сэргэйэв Эчан, Кожлайэр пэлэ кыдалаш школ, Морко район.

Йокрок вэр

Ильпанур пэлэ кыдалаш школышто (Парэнгэ район) чылажэ 151 тунэмшэ уло. Нунын кокла гыч улыжат 55 пионьэр вэлэ! Нинэ пионьэр-влакшэ дэнат нимогай паша ок ышталт. Сбор пэш йокрокын, лӱмжылан вэлэ ышталтэш. Пионьэр-влак мом шонат, тудым ыштылыт. 55 пионьэр гыч лачак 8 пионьэр вэлэ „Иамдэ лий“ газэтым налыт. Пионьэр-влак мо-ло тунэмшэ-влаклан сай примэрым ончыктэн огыт кэрт, нуным вуйлатышэ укэ. Садлан йара жапым, пэрэмэным лӱшкэн, пуракым нӧлтэн гына эртарат. У модыш, муро, мойн укэ. Вожатый Иаковльэв Мэтрий пионьэр пашам огэш ыштэ.

Афанасйэва Натальэ.

Парэнгэ райкомол.

Нуно тунэмаш огыт шоно

Кугу-Корамас пэлэ кыдалаш школышто (Сотнур район) тунэмшэ Васильэв С-ын 4 прэдмэт дэнэ плохо отмэткыжэ уло. Тугэ гынат, школыш ӱчкыдынак кэчым кодэн коштэш, тунэмашат ок тыршэ. Васильэв йолташ, 3-шо чырыкыштэ могай отмэткэ дэн тунэм лэкташ шонэт?

Алэксэйэв Ал.

* *
*

Кэлмак-Сола тӱналтыш школышто (Ронго район) II-шо классыштэ тунэмаш коштмашым йӧршэш ӱлык волтэныт. Зайцэв Васлий дэн Пэтэрин Иыван мӧнгыштыштак толашэн коштыт. Молан тыгэ? Ала школ вуйлатышэ пала?

Иванов Пэтр.

Газэтым огыт луд

Мэмнан 6-шо „А“ классышкэ 25 тунэмшылан улыжат 5 экзэмпльар „Иамдэ лий“ газэт вэлэ толэш. Моло тунэмшэ-влакна нымогай газэтымат огыт лудэ. Нунылан пэш кугу намыс.

Шуматов Н., Парэнгэ район, Матародо ПКШ.

Тушто-влакын отвэтышт

14 фэвральыштэ пэчэтлалтшэ тушто-влакын отвэтышт: корно, тул дэн шикш да пуй-влак лийыт. Тидым шкэнан дэткорна-влак: Шибаков В., Голубкин М. палэныт.

Отв. рэдактор—Г. Г. БАЖАНОВ.

Упол. Марлита № 28. Тираж 10037 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун“.